Tuomas Tikka 7.11.2023

Eduskunta
Liikenne ja viestintävaliokunta
liv@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle päästökauppalaiksi sekä laiksi biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista annetun lain 2 ja 33 §:n muuttamisesta HE 71/2023 vp.

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle päästökauppalaiksi sekä laiksi biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista annetun lain 2 ja 33 §:n muuttamisesta

Kemianteollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä hallituksen esityksestä eduskunnalle päästökauppalaiksi sekä laiksi biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista annetun lain 2 ja 33 §:n muuttamisesta HE 71/2023 vp .

Kemianteollisuuden tavoitteena on olla luontopositiivinen ja hiilineutraali vuoteen 2045 mennessä osana omaehtoista vastuullisuusohjelmaa, Responsible Care, (lue lisää: https://www.kemianteollisuus.fi/fi/vastuullisuus/hiilineutraalikemia2045/). Tavoite ei ole helppo ja erilaisissa jatkoselvityksissä onkin tunnistettu kriittisiä tekijöitä, joita tavoitteen saavuttaminen tulee vaatimaan niin toimintaympäristöltä kuin toimialan yrityksiltä itseltään. Selvityksien perusteella on kuitenkin selvää, että kemianteollisuuden yrityksien on mahdollista kutistaa hiilijalanjälki minimiin ja samalla kasvattaa kädenjälki todella suureksi. Toisin sanoen, kutistaa tehtaiden suorat päästöt Suomessa ja mahdollistaa samalla globaaleille asiakkaille merkittävät päästövähennykset.

Luontopositiivisen ja hiilineutraalin kemianteollisuuden saavuttaminen tulee vaatimaan massiiviset investoinnit esimerkiksi sähköistymiseen, sekä hiilineutraaliutta tukeviin vaihtoehtoisiin raaka-aineisiin. Tasapuolisella ja kilpailukykyisellä toimintaympäristöllä, sekä riittävillä hiilivuotosuojilla tulee olemaan merkittävä rooli tavoitteiden saavuttamisessa.

Kemianteollisuus ry:n yksityiskohtaisemmat näkemykset:

1. Jätteenpolton lisääminen päästökauppaan

Kemianteollisuus suhtautuu myönteisesti jätteenpolttolaitosten lisäämiseen päästökaupan piiriin, mistä komissiolta odotettaan vielä lopullista päätöstä. Tasavertaisten kilpailuolosuhteiden takia Suomen tulee sisällyttää jätteenpoltto päästökauppaan samassa aikataulussa muiden jäsenmaiden kanssa. Päästökauppadirektiivin tulee suosia kaikkia vaihtoehtoisia hiilen raaka-ainelähteitä, joilla voidaan korvata neitseellistä fossiilista hiiltä teollisuuden raaka-aineina. Kierrätyskelpoiset jätemateriaalit tulisi siis pyrkiä ensisijaisesti ohjaamaan kiertoon raaka-aineiksi polttamisen sijaan.

2. Kilpailukyvyn ja tasapuolisuuden turvaaminen pitkäjänteisesti

Kunnianhimoisen ilmastopolitiikan rinnalla ei tule unohtaa riittävää hiilivuotosuojausta, mikä vaatii uudelta hallitukselta hyvää EU-vaikuttamista.

On tärkeää, että Suomi huolehtii, että lainsäädännön toimeenpanossa ja mahdollisissa jatkopäivityksissä:

- Teollisuudelle taataan riittävä määrä maksuttomia päästöoikeuksia
- Sähköistämisen tukea jatketaan ja laajennetaan koskemaan kattavammin kemianteollisuuden paljon sähköä käyttävät tehtaat.
- Vientiin menevältä tuotannolta ei saa leikata päästöoikeuksia hiilirajamekanismin perusteella.
- Päästökaupan säännöt huomioivat tulevaisuudessa hiilidioksidin talteen ottamisen todenmukaisesti. Päästöjä ei tule lasketa kahteen kertaan ja negatiiviset päästöt tulee huomioida järjestelmässä.
- Talvimerenkulku huomioidaan vain osittain nykyisessä direktiivissä. Jäissä kulkevien alusten lisäkustannusta ei ole huomioitu, mikä vaatii korjausta EU-tasolla.

Vaikka monet päätökset vaativat muutosta EU-tasolla, niin päätös sähköistämisen tuen jatkosta on suomalaisten päättäjien omissa käsissä.

Yllä mainittu EU:n hiilirajamekanismi (CBAM) on otettu käyttöön syksyn 2023 aikana ja se alkaa jatkossa syrjäyttämään päästökaupan hiilivuotosuojausta mekanismin piirissä olevilta yrityksiltä. Vihreässä siirtymässä on merkittävää kasvupotentiaalia ja uusia vientimahdollisuuksia suomalaisille yrityksille. Hiilirajamekanismi ei tuo kuitenkaan minkäänlaista suojaa viennille vaan päinvastoin heikentää viennin tilannetta EU:n ulkopuolelle, sillä mekanismi syrjäyttää olemassa olevat päästökaupan hiilivuotosuojat. Toisin sanoen vientiyrityksien kilpailukyky heikkenee EU:n ulkopuolisilla markkinoilla. Asia on tunnistettu myös EU:n tasolla, mutta tähän ei ole saatu toistaiseksi ratkaisua. Suomen tulee ajaa aktiivisesti tähän epäkohtaan korjausta.

3. Lainsäädännön soveltamisesta tieliikenteen ja muiden toimialojen päästökauppaan

Päästökauppalakia on tarkoitus soveltaa rakennusten, tieliikenteen ja muiden toimialojen päästökauppajärjestelmän vuoden 2024 päästötietojen raportointiin. Uuden päästökaupan (niin kutsuttu ETS2) toimialarajat näyttäisivät olevan haastavia määritellä. Polttoaineiden toimittajat ovat päästölupa- ja tarkkailuvelvollisia, mutta polttoaineita myydään käytännössä kuitenkin useille toimialoille ja yksityisille henkilöille useisiin eri käyttötarkoituksiin ja monissa tapauksissa hyvin pieniä määriä. Ministeriöiden tulisi varmistaa, että polttoaineenjakelijat saavat riittävät ja selkeät ohjeistukset uuden lain edellyttämien lupa- ja tarkkailuvelvoitteiden täyttämiseksi. Soveltamisalasta johtuvat tulkinnat/vaatimukset eivät saa aiheuttaa polttoaineenjakelijoille ja huoltoasemille lisäkustannuksia esim. uusien säiliöiden ja logistiikkatarpeiden muodossa. Olisi kohtuutonta vaatia kaikilta Suomen jakeluasemilta lisäinvestointeja erillisille pumpuille ja säiliöille jonkin pienen käyttäjäryhmän eriyttämiseksi. Tämän kaltaisessa tilanteessa erittely tulisi voida tehdä kevyemmällä menettelyllä, kuten esimerkiksi jonkinlaisen palautuskäytännön avulla.

Vähemmälle huomiolle näyttäisi jääneen synteettisten polttoaineiden määritelmät. Eli miten uudessa päästökaupassa kohdellaan esimerkiksi synteettistä polttoainetta, jotka on valmistettu talteen otetusta hiilidioksidista ja vedystä. Tähän olisi hyvä saada yksityiskohtaisempaa ohjeistusta tulevaisuudessa.

4. Satamien ulkopuoliset purut ja lastaukset

Kemianteollisuudelle on epäselvää, miten lainsäädäntöä tulkitaan tilanteessa, jossa aluksen rahtia puretaan tai lastataan satamien ulkopuolella (ns. STS-operaatio). Koskeeko päästökauppavelvoitteet vain satamakäyntejä, jolloin laki jättäisi mahdollisuuden kiertää meriliikenteen päästövelvoitetta satamien ulkopuolisella toiminnalla? Mikäli STS-operaatiot lisääntyisivät, niin samalla kasvaisi myös onnettomuusriskit Itämerellä, esimerkiksi öljykuljetusten kohdalla öljyvahinkojen riskiä. Suomen viranomaiset ovat vieneet epäkohdasta tietoa komissiolle. Kemianteollisuus ry kannustaa Suomen viranomaisia jatkamaan asian selvittämistä komissiosta ja tilanteen seuraamista.

Tuomas Tikka

Kemianteollisuus ry